

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Розвиток національної економіки на сучасному етапі є найбільш складним з часів незалежності України. Світова економічна криза, яка викликана поширенням COVID-19, значно змінила вимоги щодо ведення підприємницької діяльності та актуалізувала необхідність пристосування ринку до нових реалій. Але, водночас, внутрішні проблеми стану національної економіки України, значно ускладнюють адаптацію підприємств до інноваційного напрямку розвитку. Йдеться про недосконалість законодавчої бази, військові дії на Сході України, слабкість інституціонального середовища інноваційного підприємництва, зміни політичної кон'юнктури тощо.

Державне управління інноваційним розвитком являє собою напрями правового, економічного та політичного характеру, що сприяють розвитку інноваційної діяльності в країні, враховують інтереси всіх суб'єктів економічної діяльності та всіх інститутів держави [1, с. 129]. Ефективне державне управління інноваційним розвитком повинно ґрунтуватися на критичному оцінюванні реального стану та визначенні найважливіших проблем інноваційного підприємництва. Держава має бути зацікавлена у підвищенні конкурентоспроможності шляхом реалізації інноваційної стратегії. Основними цілями державної стратегії інноваційного розвитку є забезпечення довгострокового сталого розвитку держави, формування економіки знань у країні, розвиток та ефективне використання інноваційного потенціалу, а також матеріальних та фінансових ресурсів, що спрямовуються на створення наукомістких технологій, товарів (робіт, послуг), випуск наукомісткої, конкурентоспроможної продукції.

На нашу думку, головним є інтеграція розрізаних інноваційних зусиль різних суб'єктів, зацікавлених в економічному розвитку та побудова системи довгострокового та сталого управління. При цьому зробити це з урахуванням горизонтальних зв'язків в управлінні, тобто створення міжорганізаційних мереж та державно-приватного партнерства для інноваційного розвитку економіки.

Основні тенденції діяльності держави в інноваційній сфері розвинених країн призвели до формування універсальних, перевірених світовою практикою та доведених рекомендацій щодо змісту та основних завдань державної підтримки інноваційної діяльності, до основних з яких можна віднести:

- ухвалення відповідних нормативно-правових рішень у сферах, які традиційно закріплені за державою;
- активно сприяти трансферу технологій, створених у зонах традиційної відповідальності держави;
- відігравати провідну роль у кооперації партнерства держави та приватного сектора у всіх напрямках інноваційної діяльності, по можливості брати участь у тих чи інших вузлах «ланцюжка» створення інновації, які мають як велику суспільну користь, так і значущість для приватного сектора;
- фокусування національних зусиль на технологіях, що є критичними для зростаючої економіки [3, с. 235].

На нашу думку, необхідність активної участі держави в інноваційному процесі, у виробленні та реалізації стратегії інноваційного прориву диктується кількома чинниками:

1. Обов'язок держави – об'ємне та довгострокове бачення, прийняття стратегічних рішень з урахуванням усіх можливих наслідків.
2. Держава формує інноваційний клімат, загальні правові рамки та норми здійснення інноваційної діяльності з урахуванням специфічних умов її здійснення та високого ризику.
3. Держава має взяти на себе вибір стратегії та здійснення інновацій у неринковому секторі економіки.
4. Держава не може опинитися осторонь від освоєння та поширення базисних інновацій у ринковому секторі економіки.
5. Держава має сприяти розвитку інноваційної інфраструктури та малого інноваційного бізнесу.
6. Безпосередній предмет турботи держави – підготовка кадрового потенціалу для інноваційного прориву.
7. Важливим полем інноваційної діяльності держави є регламентація та захист інтелектуальної власності, її використання як у країні, так і за кордоном.

Вважаємо, що в умовах переходу економіки на інноваційний шлях розвитку, інноваційна стратегія має зайняти принципово нове місце у всій системі державного регулювання. Вона вже не може

представляти собою якийсь відокремлений фрагмент у стратегії соціально-економічного розвитку, а стає у центрі системи державного регулювання та пронизує собою всі її аспекти. Вона має бути акцентована на стимулювання трансферу знань, що набуває форму трансферу технологій.

Варто підкреслити, що важливими завданнями держави є: визначення пріоритетів інноваційного розвитку в умовах обмеженості ресурсів; вироблення інноваційної та науково-промислової політики, що відображає взаємні інтереси науки, промисловості, інвесторів; державна підтримка (у вигляді прямого бюджетного фінансування) великомасштабних досліджень та подальшого впровадження отриманих результатів у виробництво; забезпечення умов, необхідних для ефективного, «цивілізованого» функціонування інноваційного ринку.

Оскільки джерел генерування знань у новому суспільстві стає все більше і більше, то особу актуальність набуває підтримка систем взаємодії різних джерел знання, розповсюдження різноманітних знань, що генеруються різноманітними продуцентами. Без зовнішньої підтримки виробнику і споживачеві знань часто просто неможливо знайти один одного, не кажучи вже про взаємодії. Найбільш наочний приклад – це державна підтримка консорціумів науково-дослідницьких інститутів, університетів з високотехнологічними промисловими підприємствами, направлені на взаємне збагачення цих двох структур знаннями [2, с. 76].

Пріоритетні, законодавчо встановлені, напрями інноваційної діяльності зорієнтовані, насамперед, на підвищення експортного потенціалу та забезпечення соціально-економічних потреб населення у високотехнологічній, конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції та якісних послугах. Зрозуміло, що для України, в умовах обмеженості фінансових ресурсів, реалізація одразу всіх напрямів є нереальною. Потрібні дієві заходи, які б надавали можливість реалізовувати невелику кількість проривних інноваційних проектів і залучати кошти для подальшого розвитку інноваційних ідей за обмеженого бюджетного фінансування.

Сьогодні, найбільшими проблемами, які стають на перешкоді інноваційного розвитку України є: 1.) сумнівність отримання достовірної оцінки та визначення конкретного економічного ефекту від вибраних інноваційних проектів; 2.) неопрацьованість методичних основ розроблення й експертизи стратегічних і середньострокових пріоритетів інноваційного розвитку; 3.) відсутність чіткого алгоритму процедури утворення системи загальнодержавних пріоритетів та критеріальної бази; 4.) недосконалий механізм формування ієрархії пріоритетів з врахуванням результатів виконання Державної програми прогнозування науково-технологічного й інноваційного розвитку у попередніх роках; 5.) державна підтримка незначної кількості інноваційних проектів, оскільки більшість проектів відноситься до інвестиційної сфери; 6.) невизначеність рівня якості управління реалізацією пріоритетів і контролю ефективності цього процесу; 7.) практично відсутність залучення підприємництва, науковою громадськістю; 8.) основний наголос ставиться на дослідженнях та розробках, які вже досягли світового рівня, а не на тих, які можуть в перспективі вивести на світовий ринок задля розвитку держави; 9.) доволі не обґрунтований вибір окремих галузей, як пріоритетних з метою підвищення конкурентоспроможності держави, наприклад, АПК чи легка промисловість не спроможні стати ключовими у економічному зростанні країни через високу конкурентоспроможність зарубіжних країн.

Складна політично-економічна ситуація в Україні вимагає перегляду пріоритетів інноваційного розвитку для уточнення та встановлення таких напрямів, які відповідатимуть сучасним цілям і завданням розвитку інноваційної економіки.

Отже, держава повинна створювати умови для активізації національно науково-технічного потенціалу та формування сприятливого середовища для інноваційного розвитку, впровадження нових технологічних укладів, подолання розривів між наукою та виробництвом, забезпечення реального трансферу технологій. Дифузія та трансфер інновацій до інших сфер економіки забезпечать формування високотехнологічних кластерів, здатних модернізувати економіку загалом. Вважаємо, що сутність механізму реалізації стратегії інноваційного розвитку полягає у цілеспрямованому та скоординованому впливі органів управління, бізнес-структур та громадського сектору на соціально-економічні процеси з метою формування стійких та позитивних змін змісту, технології та результатів цих процесів, що відповідають сучасним та майбутнім вимогам навколишнього ринкового середовища.

Література:

1. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43. No. 1. p. 129-135.
2. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Хорошко Д. Р. Управління інноваційним потенціалом як фактор стратегічного розвитку та конкурентних переваг підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. № 3 (26). С. 76-81. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/9008> (дата звернення: 11.11.2022).
3. Юринець З. В. Іноземний досвід формування національних інноваційних систем та його реалії в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2014. Вип. 51. С. 230-236.